

# ДОКЛАД

за

## Проучване относно преодоляване проявите на расизъм и ксенофобия, проведено сред деца, юноши и младежи от гр.София, 12 - 26.01.2015 год.

Обработил данните и изготвил доклада: д-р Юри Кацаров, експерт по проекта

Време на изготвяне: от 24.01 до 24.02. 2015 г.

### *Съдържание:*

---

1. Кратка информация за проучването.....	2
2. Дизайн на анкетното проучване.....	2
2.1. Цел.....	2
2.2. Описание.....	2
3. Получени резултати от анкетното проучване.....	3
4. Теми за дискусия.....	12
5. Детски рисунки.....	12
6. Работа във фокус група.....	13

### **Кратка информация за проучването.**

Във връзка с изпълнението на проект по договор 110/24.10.2015 г. се провежда проучване за нагласите на децата и младежите за проблемите с малцинствата и бежанците и стереотипите по отношение ксенофобията и езика на омразата. При деца до 12г. е използван Монтесори подхода за изразяване със средствата на изкуството, за да бъдат формулирани пречките, проблемите, потребностите и да бъде разгърнат потенциала на различните представители на целевите групи. Методите на изобразителното изкуство са използвани като инструмент за изразяване на различни преживявания и повишаване на емоционалната компетентност на децата. Дискусиите и анкетната карта при младежите над 12 г. са за намиране на отговорите: смисъл в живота с различните, богатствата в обичаите на други култури, удовлетворението от включване в социални каузи, преживяванията на игнорирания на база етнос, култура или религиозна принадлежност, красотата в многообразието и мира в общуването. На база проведеното проучване ще се оформи визия и основа за иновативна превантивна програма за ограничаване на расизма, ксенофобията, словото на омразата и нетърпимостта, която да се провежда в училища.

Проучването се проведе в три основни компонента:

1. Детско рисуване по предварително зададена тема при деца бежанци и деца с български произход.
2. Анкетно проучване сред ученици в юношеска възраст от три български общински училища в гр. София, бежанци и емигранти в юношеска и младежка възраст.
3. Дискусии с ученици в юношеска възраст от гр. София.

## **АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ**

### **Дизайн на анкетното проучване**

#### **Цел на анкетното проучване:**

Основната цел на анкетното проучване е проучване и анализ в изследваната група на различни компоненти (място, специфики, нагласи, позиции, идеи, относно), касаещи проявите на нетолерантност, ксенофобия и расизъм в обществото.

#### **Задачи на анкетното проучване**

1. Направа на анкетна карта за проучването.
2. Подготовка и извършване на анкетното проучване.
3. Анализ на получените от анкетното проучване резултати и дискусия.

#### **Описание на направеното проучване:**

Анкетното проучване се проведе в гр. София в периода 12 - 26.01.2015 год. сред ученици в юношеска възраст в три столични училища (18, 132 и 149 СОУ) сред двата пола (приблизително в съотношение **50/50**), юноши и младежи от арабски произход – емигранти и бежанци, на възраст **14-25** годишна възраст.

Анкетното проучване няма претенции за национална представителност.

В проучването взеха участие **92** лица, от които:

- **82** – ма юноши от български училища в гр. София 15-16 години(сред тях **12** % с ромски произход) – **89,13** % от общата извадка анкетирани лица;
- **10** бежанци и емигранти от арабски произход на възраст 14-25 години – **10,87** % от изследваните лица ;

## ПОЛУЧЕНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ АНКЕТНОТО ПРОУЧВАНЕ:

### 1. Къде най-често, според теб, се наблюдават прояви на нетолерантност, ксенофобия и неприемане на представителите от различни етноси?

На улицата	1 . (282) 14,6%	При политици, депутати	6 . (191) 10%
Представители на ксенофобски организации	2. (250) 13%	От полицията	7. (189) 9,8%
В училище/университета/на работното място	3. (229) 12%	Сред държавните служители	8 . (184) 9,6%
В социалните мрежи	4 . (227) 12%	Сред приятелите	9. (162) 8,4%

В медиите	5.	(215)
		11,2%

\* Представените графично проценти са получени посредством кодиране по честотата и избора от респондентите ранг (степен) на избора.

Изглежда логично тази подредба “на улицата”, “представители на ксенофобски организации”, “в училище/университет/на работното място”, “в социалните мрежи”, това е едно интересно изравняване на честотата, която според респондентите се наблюдава в училище и в социалните мрежи, което би могло да се дискутира по отношение на важност на последните две и време, което юношите и младежите отделят в социалните мрежи.

## 2. Как се чувстваш, когато попаднеш в среда, в която има представители на различните малцинства или религии?

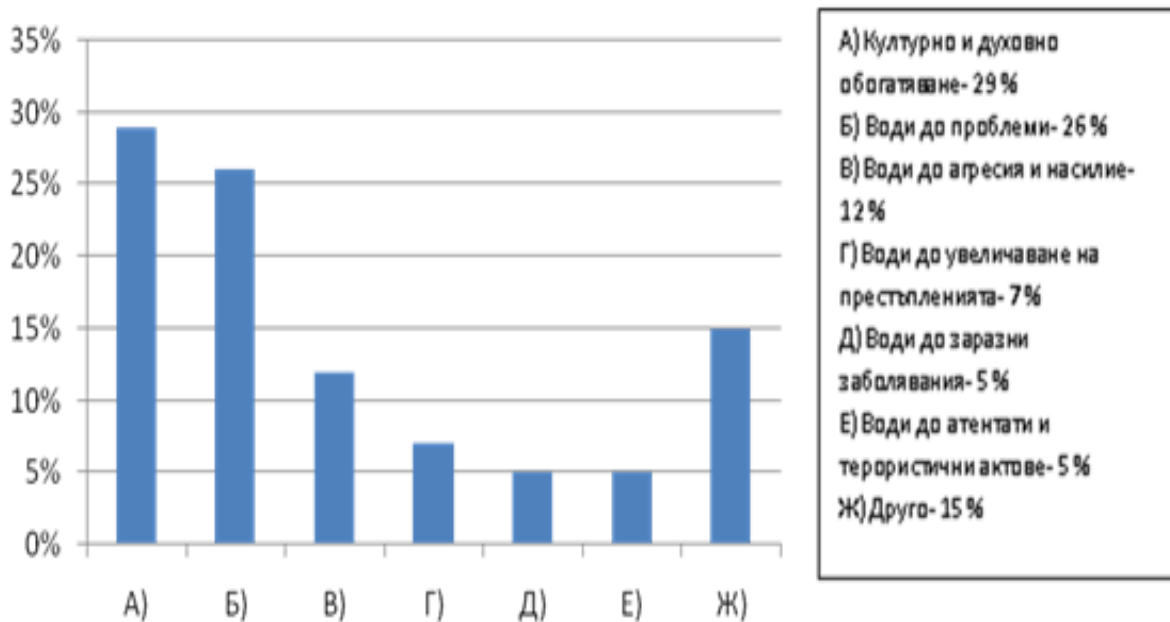


81% от анкетираните са в относителен комфорт в това да бъдат заедно с представители на различни етноси, около 19% в тази ситуация по-скоро имат дискомфортни или негативни преживявания.

Отговори на въпроса в рубриката друго/група бежанци и емигранти/: Стремя се да се приобща; Не се чувствам на мястото си и изпитвам нужда бързо да напусна ситуацията.

**3. Какво е твоето мнение за присъствието в страната на хора от различен етнос, култура, религия?**

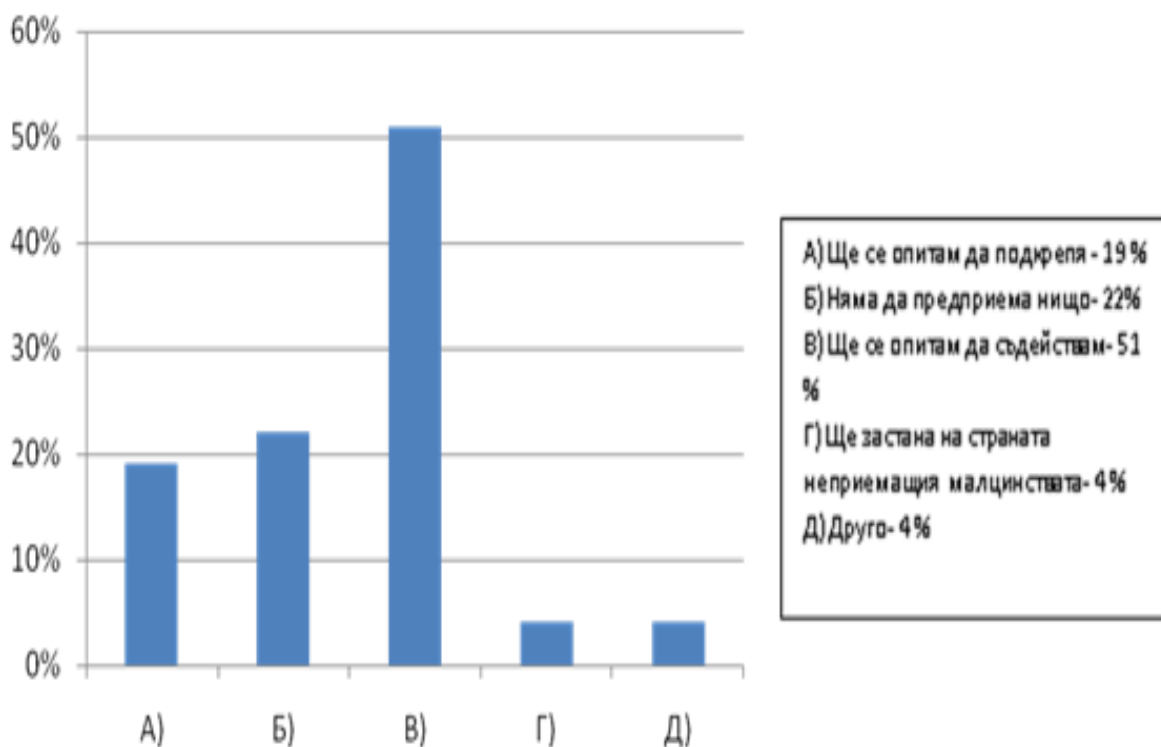
**Какво е твоето мнение за присъствието в страната на хора от различен етнос, култура, религия?**



В отговорите на въпроса се разкрива тревожна констатация сред анкетираните, а именно около 70% от тях оценяват като проблемно и дори потенциално опасно присъствието в страната на хора от различен етнос, култура и религия.

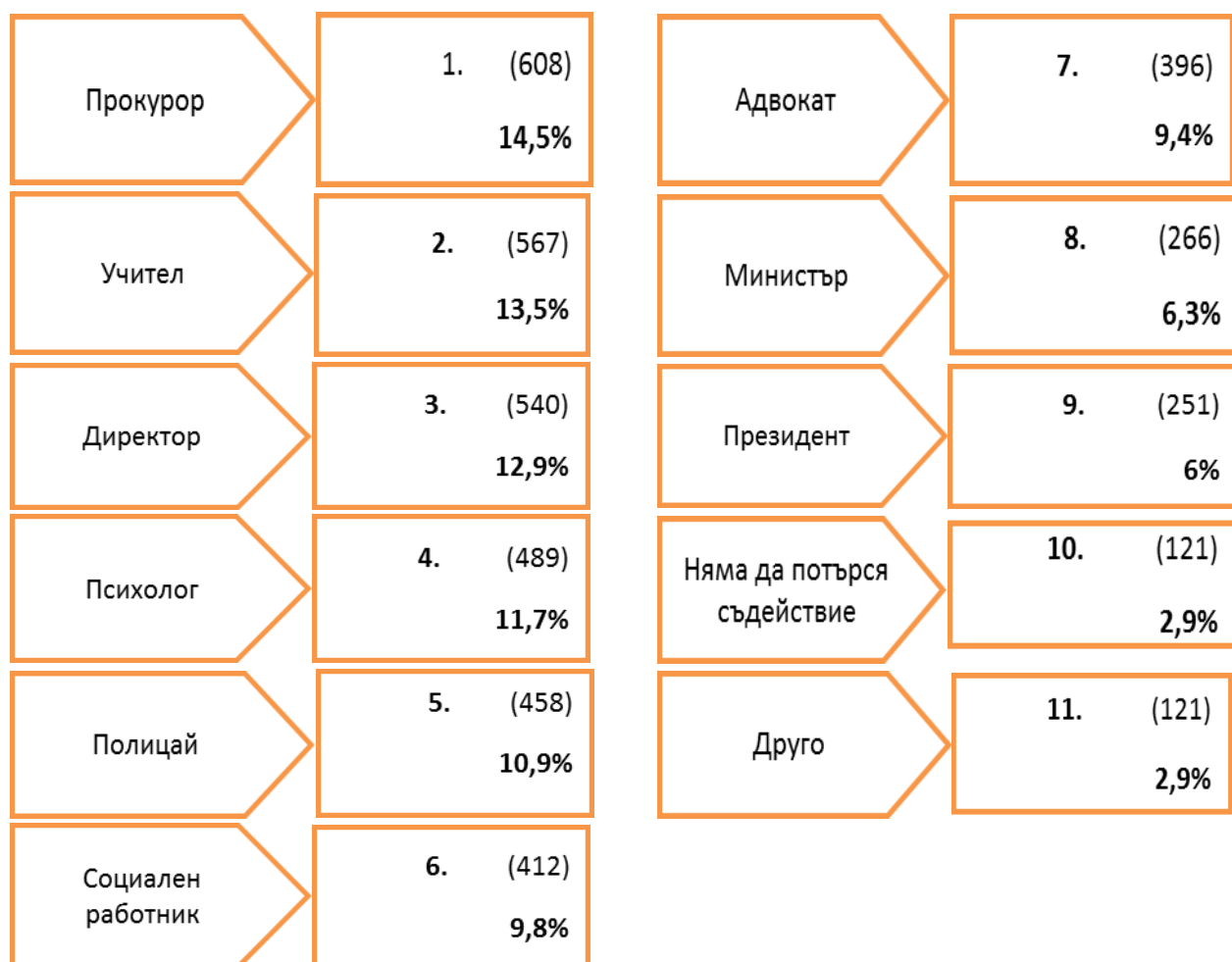
**4. Как ще постъпиш, ако станеш свидетел на проява на ксенофобия или расизъм?**

**Как ще постъпиш, ако станеш свидетел на проява на ксенофобия или расизъм?**



При около 30% от анкетираните биха застанали на страната на проявяващия/ите ксенофобия или няма да предприемат в подобна ситуация никакво действие.

**5. Към кого би се обърнал за съдействие, в случай на проявена ксенофобска проява към представител на чужд етнос или религия?**



\* Представените графично проценти са получени посредством кодиране по честотата и избора от респондентите ранг (степен) на избора.

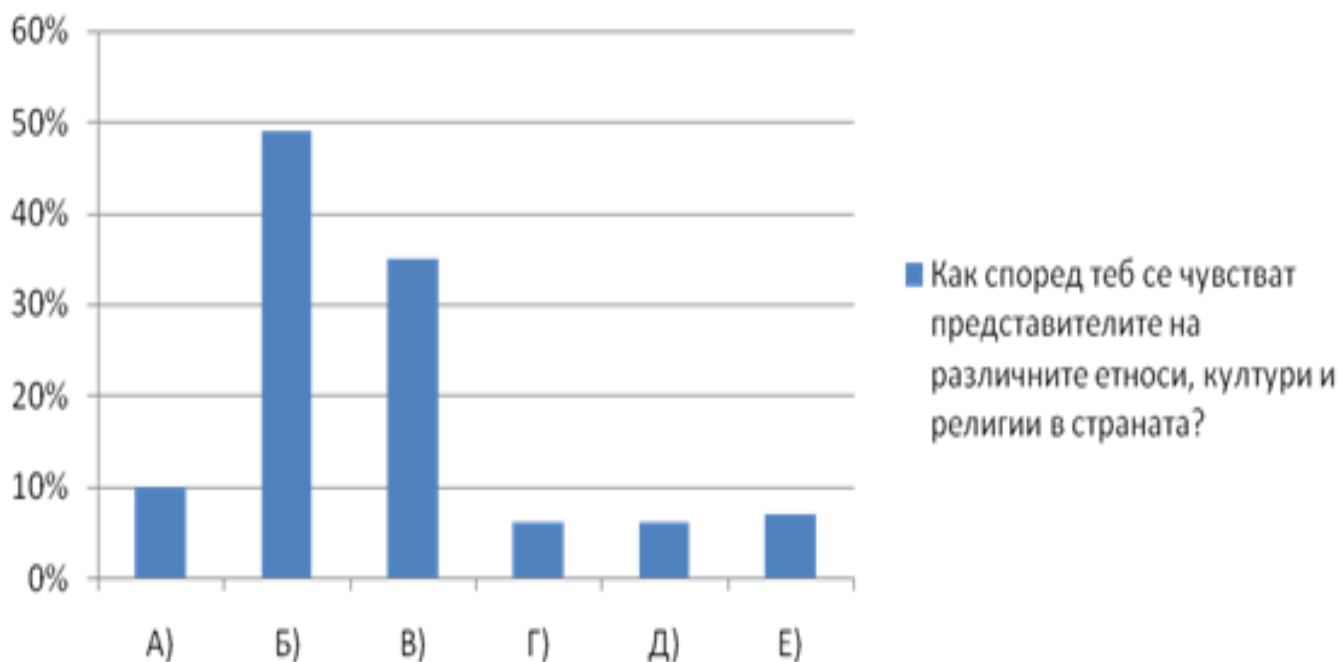
Интересни наблюдения по отношение на предпочитаните и най-чести избори по отношение обръщане за съдействие при прояви на ксенофобия.

1-во Прокурор – вероятно свързано с виждането, че овладяването на този вид прояви най-вече се асоциира към тази институция като елемент от съдебната власт.

Поставянето на 2- ро и 3-то място в предпочитанията на респондентите 2.Учител и 3. Директор най-вероятно ни илюстрира най-доверените в училище фигури.

**6. Как според теб се чувстват представителите на различните етноси, култури и религии в страната?**

## Как според теб се чувстват представителите на различните етноси, култури и религии в страната?



- А) Много добре – 10%  
 Б) Трудно се приспособяват – 49%  
 В) Чувстват се отхвърлени – 35%  
 Г) Пренебрегнати – 6%  
 Д) Зле – 6%  
 Е) Друго – 7%

Отговори на въпроса в рубриката друго/група бежанци и емигранти/: трудно приспособяване при опитите за приобщаване; враждебни погледи.

Отговор А) се среща най-вече при анкетни карти на българските юноши с открито изразени ксенофобски нагласи или демонстративен отказ за изразяване на мнение по темата.

Като кратък коментар – огромна част от анкетираните лица възприемат и оценяват неблагоприятната позиция в обществото на представителите на различни етноси в страната.

### 7. Как би се противопоставил на враждебността и агресията към „различните“ в България?

- Отговори децата и младежите от арабски произход (бежанци и емигранти):

Да се сприятелим; Противопоставяне с разпространение на идеи за взаимно уважение и братство; Ангажимент на медиите и държавните институции; Позитивно поведение и помощ за различните; Незабавно реагиране на проявите на ксенофобия;

- Отговори при българските юноши:

Няма да се противопоставя на ксенофобията; Ще помагам; Нямам мнение; Да се обясни, че не са направили нищо лошо, за да бъдат обиждани; С протести; Със защита на различните от нападки; Да не се пускат чужденците и да се избият циганите; С обединение за общи каузи; С проучване на чужди култури „ако ти си на тяхно място, как би се почувствал“; С организации и с подкрепа на децата бежанци; Със сигнал към правозащитни организации; С колективни занимания; Чрез създаване на организации, помагачи на различните етноси; С помощ от властите; С включване в организации, защитаващи различните.

#### 8. Според теб, кои от следните подходи и дейности ще бъдат най-ефективни за преодоляване на езика на омразата?

Клубове за споделяне на различни култури и традиции	1. (660) 12,5%	Спортни турнири	7. (419) 7,9%
Дискусии	2. (606) 11,5%	Спортни турнири	8. (381) 7,2%
Общи занимания с изкуство	3. (493) 9,3%	Специализирани радио и телевизионни предавания	9. (360) 6,8%
Филми, разказващи лични истории	4. (467) 8,8%	Телевизионни клипове	10. (352) 6,7%
Благотворителни дейности и събития	5. (461) 8,7%	Конкурси за художествени произведения, посветени на темата	11. (323) 6,1%
Фестивали	6. (433) 8,2%	Други	12. (319) 6%

\* Представените графично проценти са получени посредством кодиране по честотата и изчисленията от респондентите ранг (степен) на избора.

Прави впечатление, че респондентите по анкетата преценяват като най-ефективни подходи на 1-во място създаването на художествени произведения посветени на темата над 38 %, 2-ро място общи съвместни дейности 20% и на 3-то място тези, свързани с диалога между различните етноси – дискусии и дебати 18%, специализирани медийни представления и предавания – 13,3% /4/, благотворителни дейности - 8,7% /5/ и спортни турнири – 7,9% /6/.

**9. Кои конкретни дейности и подходи, според теб, биха допринесли за най-бърз и ефективен резултат за постигане на мирно съвместно съжителство?**

- Отговори децата и младежите от арабски произход (бежанци и емигранти):  
да се разговаря; дейности, съгласувани между медиите и социалните мрежи, радио-концерти; екскурзии с представители на малцинства; съвместно съжителство; законите да действат; малцинствени представители да могат да заемат висши държавни длъжности; дейности на улицата – запознаване с различни етноси, култури и религии; създаване на младежки клубове посветени на приемането на различните; клубове за запознаване с различни култури, традиции; спортни мачове.

- Отговори при българските юноши:  
да работят, да плащат данъци; вълн от България, да напуснат държавата; дискусии; взаимно съгласие; с филми; Чрез сприятеляване; да не правят проблеми (малцинствата); разбирателство и приемане; да си помагаме; онлайн състезания/игри; нормално приемане на различните в образователните институции; съвместно гледане на тематични филми и дискусии; с човешчина; няма такъв начин, защото българите са ограничени; с добронамереност; с представяне на проблема в интернет и медийното пространство; с общи празници.

**10. С какво мислиш, че младите хора като теб биха могли да подпомогнат постигането на общество без ксенофобия и расизъм?**

- Отговори децата и младежите от арабски произход (бежанци и емигранти):  
готовност за предлагане на помощ чрез промотиране на култура на братство, мирно съжителство и миротворство в интернет и ТВ културни програми, посветени на приемане на различните; с просвещаване, опознаване и съвместно живеене; организиране на информационни кампании за ксенофоби, относно условията и зверствата, от които бягат бежанците; разпространяване на брошури на оживени места; насърчаване от държавата на изучаване на български език; младежите като деен фактор, можещи да се приспособяват, да участват в дейностите на хуманитарни и правозащитни организации.

- Отговори при българските юноши:

нищо; да спрат с расизма и да приемат различните; с приемането на хората от други раси; разказващи лични истории; с равенство пред закона; Като младите хора станат по-общителни; расизмът идва от възпитанието от дома; с организиране на общи събития; с организиране на дисциплини, сплотяващи различните етноси; с възпитание на децата в разбиране и съпричастност; младите да режисират филми по темата, разказващи лични истории; с промяна на собственото отношение и повлияване на приятелите;

#### **11. В кое от предложените по-горе дейности и подходи би се включил/а?**

- Отговори децата и младежите от арабски произход (бежанци и емигранти): конкурси за художествени произведения; клубове за споделяне на културни традиции; споделяне на лични истории; срещи и опознаване с неприемащи малцинствата представители на мнозинството; сприятелияване и благотворителни мероприятия;
- Отговори при българските юноши: спортни турнири; дискусии; Разговори; с всички, ако сме обединени; с филми, разказващи лични истории; дискуссионни клубове, дебати; ТВ клипове; благотворителни дейности; занимания с изкуство; специализирани предавания – радио и ТВ; с танци; с опознаване на различните.

#### **12. Какво, според теб, трябва да включва програма „За мирно съжителство“?**

- Отговори децата и младежите от арабски произход (бежанци и емигранти): с предавания в интернет и ТВ; Кампании за информиране за условията, от които бягат бежанците; екскурзии; форуми; дискусии; концерти; съревнования; включване на българи – международни експерти в разработване на програми за мирно съжителство; консултации с правозащитни организации; общи лагери и културни дейности.
- Отговори при българските юноши: да заминават малцинствата; подкрепа, разговори с представители от друга раса; с противопоставяне на властването над хората; да сме мили един към друг и да се подкрепяме; с различна комуникация между различните етноси; фестивали; образование – работа – осигуровки – семейство – пари – щастие; полиция и държава да си вършат работата; България да не приема чужди раси; с позитивно мислене и действия; концерти; благотворителни кампании; задължителни срещи и дискусии между хората от различни етноси; психолози да изслушват хората, които имат нужди; участия в общи, обединяващи дейности; клубове за споделяне на хора от различни етноси; спешен телефон; създаване фонд за благотворителност; с доброволци.

## **ТЕМИ ЗА ДИСКУСИЯ (ОТ РЕЗУЛТАТИТЕ ПРИ ЮНОШИТЕ БЪЛГАРИ):**

1. Значителен брой от анкетираните юноши (9.75 %) открито заявяват свои ксенофобски нагласи, вкл. вписвайки в анкетните си карти ксенофобски лозунги/призиви.
2. 8.54 % от респондентите от българската популация показват своя индеферентност/незаинтересованост спрямо въпросите, свързани с проявите на нетолерантност, расизъм и ксенофобия, демонстрирайки в отговорите на открити въпроси, че подобни прояви/феномени в обществото не ги интересуват/засягат.
3. Интересна тенденция в изследваната популация – по-младите като възраст по-открито и в по-голям дял от анкетираните лица са склонни да изразяват расистки и ксенофобски нагласи.  
Обсъждане на хипотеза, свързана с тази тенденция е, че по-младите юноши по-лесно могат да бъдат повлиявани от „езика на омразата“, поради недостатъчна/недостигната личностова зрялост.
4. Сред анкетираните юноши от женски пол почти отсъстват (с изключение на 1 анкетна карта) изразени ксенофобски или расистки възгледи. При представителите от женски пол и в по-голяма степен се наблюдава склонност и демонстрира желание да помагат и подкрепят различните, както и да участват активно в дейности за преодоляване ксенофобията и расизма, ксенофобските нагласи в обществото, най-вече с диалогични средства и подходи.

## **ДЕТСКИ РИСУНКИ ПРИ 10-ГОДИШНИ ДЕЦА:**

### **Рисунки на деца бежанци**

Преобладаващи позитивни емоционални експресии, пораждащи съответни психологически преживявания в наблюдателя. Правят впечатление смесване на архитектурни и флорални мотиви от Европа и Близкия изток.

### **Рисунки на български деца**

Наблюдават се насоченост и положителни изживявания в светлата цвятова гама, възприемане на света в неговата цялостност/планетарност и разнообразие. Проявява се отвореност на детските рисунки по отношение нагласите на приемане различията между хората.

Допускаме, че тематичните, свързани с проблемите на ксенофобията и расизма детски рисунки са със значителен потенциал да пораждат силен превантивен ефект по отношение на толерантността, както се случва в „Рисуване за мир“ (партньорът от Норвегия), което сдружение СПОК има намерение да се реализира в рамките на проекта с по-малките деца.

**РАБОТА ВЪВ ФОКУС ГРУПА ПО ТЕМАТА “СПОДЕЛЕНА ВИЗИЯ ЗА ПРОГРАМА ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ЕЗИКА НА ОМРАЗТА И КСЕНОФОБСКИТЕ НАГЛАСИ“ С УЧЕНИЦИ В ЮНОШЕСКА ВЪЗРАСТ ОТ ГР. СОФИЯ**

Групата изведе идейно следната визия за програма:

1. Противопоставяне на властването над хората.
2. Програми за постигане различна комуникация между различните етноси.
3. Полиция и държава да си вършат работата.
4. Провеждане на благотворителни кампании и концерти.
5. Програми за психологическа помощ за хората, проявяващи ксенофобия и расизъм.
6. Създаване клубове за споделяне на хора от различни етноси.
7. Създаване фонд за подпомагане на бедстващи хора от различни етноси.